

**De Invloed van Eigen Slachtofferschap op de
Mate van Erkenning voor Slachtoffers van
Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag**

F.A Russchen

Studentnummer: s4016068

Afdeling Psychologie, Rijksuniversiteit Groningen

PSB3A-BT15: Bachelor These

Supervisor: dr. J. Gerlsma

Tweede beoordelaar: dr. P. Cavalini

In samenwerking met: Jasper Boerma, Simon Koopman,

Bo Leisink, Renske Nordkamp en Jildou Peeters.

10 oktober 2023

Disclaimer

Een scriptie is een proeve van bekwaamheid voor studenten. De goedkeuring van de scriptie is het bewijs dat de student over voldoende onderzoeks- en rapportagevaardigheden beschikt om af te studeren, maar biedt geen garantie voor de kwaliteit van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek als zodanig, en de scriptie is daarom niet per se geschikt als academische bron om naar te verwijzen. Als u meer wilt weten over het in deze scriptie besproken onderzoek en de daarop gebaseerde publicaties waarnaar u zou kunnen verwijzen, neem dan contact op met de genoemde begeleider.

**The Influence of Self-Victimization on the Level
of Recognition for Victims of Sexual
Transgressive behavior**

Abstract

Sexual transgressive behavior is a common phenomenon that leads to various mental and physical complaints. One of the consequences is secondary victimization, which indirectly affects overall human well-being. One component that plays a vital role in repeated victimization is a lack of recognition. This current study examines whether the observer's own victimization influences the level of recognition given, using a research group (n=112) within the age range of 18-28 years. Investigated is whether the respondents' victimization affects the relationship between Belief in a Just World and recognition, assuming that Belief in a Just World is a possible explanatory factor for the failure to acknowledge the victim's experience. To determine whether the observer's own victimization influences the level of recognition given, a moderation analysis was conducted. The results indicate the presence of a significant interaction effect, suggesting that the observer's victimization can be considered as a moderating variable. However, the moderation found is contrary to expectations.

Keywords: Secondary victimization, sexual transgressive behavior, Belief in a Just World, recognition, victimization

Samenvatting

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een veelvoorkomend fenomeen, met diverse mentale en fysieke klachten tot gevolg. Een van de gevolgen betreft secundaire victimisatie, wat indirect van invloed is op het algehele welzijn van de mens. Een component die een belangrijke rol speelt bij herhaald slachtofferschap is een gebrek aan erkenning. In dit onderzoek wordt aan de hand van een onderzoeksgroep (n=112) in de leeftijdscategorie 18-28 jaar onderzocht of het eigen slachtofferschap van de waarnemer van invloed is op de mate van erkenning die gegeven wordt. Hierbij wordt onderzocht of het slachtofferschap van de respondenten van invloed is op de relatie tussen *Belief in a Just World* en erkenning. Waarbij wordt verondersteld dat *Belief in a Just World* een mogelijke verklarende factor is voor het plaatsvinden van secundaire victimisatie. Er is een moderatie-analyse uitgevoerd om vast te stellen of het slachtofferschap van de respondent van invloed is op de mate van erkenning die er gegeven wordt. De resultaten tonen aan dat er een significant interactie-effect bestaat. Dit duidt aan dat slachtofferschap van de waarnemer beschouwd kan worden als een modererende variabele. Echter is de gevonden moderatie tegengesteld aan de verwachting.

Trefwoorden: Secundaire victimisatie, seksueel grensoverschrijdend gedrag, *Belief in a Just World*, erkenning, slachtofferschap

De Invloed van Eigen Slachtofferschap op de Mate van Erkenning voor Slachtoffers van Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag

‘Een voormalige kandidate van het Nederlandse televisieprogramma The Voice of Holland gaat een klacht indienen tegen een medewerker met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag’. Dat meldt de advocaat die de slachtoffers bijstaat. ‘Daarmee komt het totale aantal aangiftes in de zaak op zes’ (Nws, 2022). Dat zijn zes extra slachtoffers op het totaal aantal van 1,8 miljoen personen die in het afgelopen jaar slachtoffer zijn geworden van seksueel grensoverschrijdend gedrag (Cijfers over seksueel grensoverschrijdend gedrag | Nederlands Jeugdinstituut 2023).

Slachtofferschap van seksueel grensoverschrijdend gedrag brengt verschillende negatieve gevolgen met zich mee, zowel op fysiek als psychisch vlak (Depraetere et al., 2020; Kedde, 2012). Een ander gevolg van het slachtofferschap van seksueel grensoverschrijdend gedrag is secundaire victimisatie. Dit houdt in dat het slachtoffer negatieve gevolgen ervaart vanwege de juridische procedure of negatieve evaluaties die gemaakt worden door de omgeving (Elbers & Becx, 2020). Volgens de bevindingen van de literatuurstudie van Weijers en De Boer (2010) heeft secundaire victimisatie een negatieve invloed op diverse mentale aspecten. Iton (2018) voegt daar aan toe dat het impact kan hebben op fysieke aspecten van de mens.

Gezien het feit dat secundaire victimisatie van invloed is op zowel de mentale als fysieke gezondheid, is het van maatschappelijk belang om inzicht te krijgen in de factoren die bijdragen aan het plaatsvinden van secundaire victimisatie. Inzicht hierin biedt mogelijkheden ter preventie van secundaire victimisatie en de daarbij horende negatieve gevolgen voor de gezondheid van de mens.

In deze vignetstudie wordt onderzocht of het slachtofferschap van de respondenten bijdraagt aan de mate van erkenning die zij geven aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Primaire victimisatie

Seksueel grensoverschrijdend gedrag betreft intiem gedrag dan wel toenaderingen, waarbij één partij onvrijwillig seksuele handelingen ondergaat of initieert. Dit kan al dan niet fysiek zijn (De Haas, 2012). Hierdoor kan er onderscheid gemaakt worden tussen seksueel getinte opmerkingen of het ongewenst pornografische beelden toegestuurd krijgen wat in de categorie niet-fysiek valt. Daarnaast is er het aspect fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hieronder valt het gedwongen worden tot het verrichten van seksuele handelingen, het ongewenst aanraken van intieme lichaamsdelen of het ongewenst binnendringen van het lichaam ofwel verkrachting (De Haas, 2012).

De Haas (2012) heeft de prevalentie van seksueel grensoverschrijdend gedrag onderzocht. Dit onderzoek toont aan dat 11% van de mannen en 31% van de vrouwen in een leeftijdscategorie van 15 tot 25 jaar fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft meegemaakt. In de leeftijdscategorie van 25 tot 71 jaar liggen de percentages nog hoger, namelijk 13% van de mannen en 42% van de vrouwen rapporteren hier het meemaken van fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Slachtofferschap van seksueel grensoverschrijdend gedrag brengt diverse negatieve aspecten met zich mee, waaronder psychische klachten. Zo hebben slachtoffers een grotere kans op het ontwikkelen van een psychische stoornis, bijvoorbeeld; posttraumatische stressstoornis, depressie, angst en paniekaanvallen. Ook hebben slachtoffers meer kans op problematisch alcoholgebruik, suïcidale gedachten en het ervaren van een mindere mate zelfvertrouwen dan niet-slachtoffers (Depraetere et al., 2020).

Naast dat seksueel grensoverschrijdend psychische klachten tot gevolg heeft, is er ook een grotere kans op het ontwikkelen van fysieke klachten. Zo toont het onderzoek van Kedde (2012) aan dat mensen die te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag tweemaal meer kans hebben op het ontwikkelen van een seksuele disfunctie, dan mensen die niet gevictimiseerd zijn door seksueel grensoverschrijdend gedrag. Seksuele disfunctie bij mannen kan zich uiten in een voortijdig orgasme, erectieproblemen en problemen met de subjectieve seksuele opwindings. Bij vrouwen is de meest voorkomende klacht een lubricatieprobleem, gevolgd door orgasmeproblemen. Bovendien resulteert het ervaren van

seksueel grensoverschrijdend gedrag in stress, wat direct een negatieve invloed heeft op de fysieke staat van de mens (Kedde, 2012).

Secundaire victimisatie

Niet alleen het delict zelf heeft gevolgen voor de persoon die gekenmerkt wordt als slachtoffer, ook de juridische procedure en omgang van derden is hierop van invloed (Akkermans & van Wees, 2007; Elbers & Becx, 2020). Zo komt het voor dat mensen uit de omgeving negatieve persoonlijkheidseigenschappen toeschrijven aan het slachtoffer of de schuld van het delict gedeeltelijk toekennen aan het slachtoffer, ondanks het feit dat zij geen schuld dragen. Wanneer dit het geval is wordt er gesproken van secundaire victimisatie, het slachtoffer wordt nogmaals slachtoffer van het grensoverschrijdende incident, ditmaal door de negatieve evaluaties die gemaakt worden door de omgeving (Akkermans & van Wees, 2007; Elbers & Becx, 2020). Daarnaast kan een belastende juridische procedure leiden tot secundaire victimisatie. De oorzaak hiervan is bijvoorbeeld een langdurig proces met vele protocollen. Daarnaast is het van belang dat de relatie tussen professionals en rechtzoekenden geen vechthouding aanneemt, maar het vinden van gerechtigheid benadrukt Elbers & Becx (2020).

Wijers en De Boer (2010) hebben de effecten van hernieuwd slachtofferschap onderzocht. Ze toonden aan dat secundaire victimisatie op meerdere psychische aspecten van invloed is zoals negatieve effecten op het zelfvertrouwen van het slachtoffer, het vertrouwen in de toekomst, het vertrouwen in het rechtssysteem en het geloof in een rechtvaardige wereld, ofwel het *Belief in a Just World* (Wijers en De Boer, 2010). Verder wordt benoemd dat secundaire victimisatie het herstel van de primaire victimisatie belemmert, voornamelijk vertraging van het verwerkingsproces. Daarnaast brengt de juridische procedure omtrent het delict een hoge mate van stress met zich mee, wat kan leiden tot de volgende fysieke klachten, spierpijn, verhoogde hartslag, vermoeidheid, concentratieproblemen en geheugenproblemen (Iton, 2018).

Erkenning is een belangrijke behoefte van slachtoffers van misdrijven (Johnsen et al., 1997). Erkenning ontstaat wanneer iemand zich gehoord voelt en hier ook bevestiging van krijgt door de mensen in zijn of haar omgeving (Maercker & Müller, 2004).

Maslow stelde in 1943 al een model voor waarin erkenning een belangrijke rol speelt bij de basisbehoeftes van de mens en een bijdrage levert aan de ontwikkeling. Wanneer er sprake is van gebrek aan erkenning, kan dit secundaire victimisatie tot gevolg hebben (Maercker & Müller, 2004). Ook heeft erkenning invloed op de verwerking van het delict dat heeft plaatsgevonden. Een hogere mate van erkenning resulteert in het versnellen van het verwerkingsproces. Hierdoor worden zowel de mate van stress die het slachtoffer ervaart beperkt als de daarbij behorende fysieke klachten (Wijers en De Boer, 2010; Iton, 2018).

Belief in a Just World

De theorie van Lerner (1980) kan het fenomeen secundaire victimisatie verklaren. De *Belief in a Just World* theorie (Lerner, 1980) stelt dat mensen de wereld bij voorkeur beschouwen als rechtvaardig. Zo wordt verondersteld dat gedragingen eerlijke en passende gevolgen zullen hebben en dat men invloed heeft op de uitkomst. Hierdoor ervaart men de wereld als controleerbaar en voorspelbaar, wat bijdraagt aan het stellen van lange termijn doelen. Ook levert de theorie een positieve bijdrage aan de mate waarin men zingeving van het leven ervaart, stelt de theorie van Maslow (1943).

Wanneer onrecht plaatsvindt komt dit niet overeen met het rechtvaardige en veilige beeld dat men van de wereld heeft, stelt Lerner (1980). Wanneer het beeld dat men van de wereld heeft niet in overeenstemming is met de werkelijkheid, wordt er cognitieve dissonantie (Festinger, 1957) ervaren: inconsistentie of dissonantie tussen cognities. Mensen streven ernaar dergelijke dissonantie te verkleinen waardoor ze hun opvattingen of gedrag aanpassen, wat resulteert in het toeschrijven van negatieve kenmerken aan het slachtoffer (Festinger, 1957; Correia en Vala, 2003).

Belief in a Just World en erkenning voor slachtoffers

Correia en Vala (2003) stellen dat naar aanleiding van het geloof in een rechtvaardige wereld de verklaring voor seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt gezocht in het gedrag van het slachtoffer. Dit kan leiden tot een negatieve evaluatie van het slachtoffer en daarmee gebrek aan erkenning voor de positie en ervaring van het slachtoffer. Hierdoor kunnen mensen vasthouden aan het geloof in een rechtvaardige wereld. Bovendien blijft hiermee de overtuiging

dat hun iets soortgelijks niet kan overkomen. Deze coping strategie levert een bijdrage aan de mate waarin men de wereld als veilig ervaart. Een van de basisbehoeftes van de mens volgens de theorie van Maslow (1943).

Huidige onderzoek en onderzoeks verwachtingen

Het huidige onderzoek richt zich op de mate van erkenning die wordt gegeven aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hierbij wordt onderzocht of er een significant verschil is tussen de mate van erkenning wanneer een respondent zelf slachtoffer is geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag of niet. De verwachting is dat de groep respondenten die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben ervaren het slachtoffer niet verantwoordelijk houden voor het delict, in tegenstelling tot de groep respondenten die geen slachtoffer is geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Verondersteld wordt dat wanneer een respondent een soortgelijke gebeurtenis heeft ervaren de mate van *Belief in a Just World* lager is en daarmee de mate van erkenning stijgt. Hierbij wordt het wel of niet slachtoffer zijn van de respondent als modererende factor beschouwd, die het verband tussen het geloof in een rechtvaardige wereld en de mate van erkenning beïnvloedt.

Naar verwachting bestaat er tussen het *Belief in a Just World* en de mate van erkenning die de respondent toeschrijft aan het slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag geen duidelijk verband, wanneer de waarnemer zelf slachtoffer is geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Wanneer de waarnemer geen ervaring heeft met seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt verwacht dat er een negatief verband bestaat tussen *Belief in a Just World* en de mate van erkenning: een sterker geloof in een rechtvaardige wereld hangt in deze groep samen met minder erkenning voor het slachtoffer.

Achterhalen in welke mate *Belief in a Just World* invloed heeft op de mate van gegeven erkenning door de waarnemer, kan een bijdrage leveren aan het creëren van bewustwording bij de waarnemers. Wanneer bewustzijn gecreëerd wordt, zal men makkelijker en sneller de ervaring en positie van een slachtoffer erkennen, wat secundaire victimisatie vermindert. Deze kennis kan helpen secundaire victimisatie te voorkomen, wat vervolgens een bijdrage levert aan het welzijn van de mens.

Methode

Onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep bestaat uit 228 participanten die zijn geworven door middel van het rondsturen van een geanonimiseerde vragenlijst via sociale media. Om in aanmerking te komen voor deelname aan de studie moesten de deelnemers tussen de 18-28 jaar oud zijn en Nederlands spreken. Uiteindelijk zorgde dit voor een totaal van 228 deelnemers. Hiervan werden 100 niet meegenomen in de analyse, omdat deze 100 deelnemers niet de gehele vragenlijst hebben ingevuld, geen informed consent gaven voor het verwerken van persoonsgegevens of geen informed consent gaven voor medewerking aan het onderzoek. Ook 6 deelnemers vielen af omdat zij het verkeerde antwoord gaven bij de alertheidscheck. Van de gebruikte onderzoeksgroep identificeerde 73,2% zich als vrouw (n=82) en 25% als man (n=28), was er één iemand die zich niet identificeert als man of vrouw en één iemand die deze vraag niet heeft beantwoord (n=1).

Procedure

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter onderzoek waarin de mate van erkenning bij slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt besproken. Het design van dit onderzoek is een online experimentele vignetstudie waarbij 5 verschillende experimentele condities werden gebruikt. Daarbij zijn er zelfrapportage vragenlijsten afgenomen die betrekking hadden op erkenning, alcoholverwachting, geloof in een rechtvaardige wereld en empathie. Dit deelonderzoek maakt gebruik van alle vijf vignetten. Het onderzoek is goedgekeurd door de ethische commissie van Psychologie (PSY-2223-S-0404).

Voor dit onderzoek werd deelnemers gevraagd een online vragenlijst in te vullen via Qualtrics. Allereerst werden de deelnemers voorzien van informatie over het onderzoek en dienden ze een informed consent te tekenen. Daarna werd er gevraagd naar het geslacht van de deelnemer en werd gevraagd of zij tussen 18 en 28 jaar waren. Dit was een voorwaarde om mee te doen aan het onderzoek. Na het beantwoorden van deze demografische kenmerken, kregen de respondenten, na een korte inleiding, een casus. De casus omschreef een fictief voorval met betrekking tot aanranding. Er is gebruikgemaakt van 5 verschillende vignetten. Hierbij wordt

één van deze scenario's beschouwd als de basis casus waar geen manipulatie plaatsvindt, terwijl de overige 4 vignetten manipulaties van een kenmerk van het delict bevatten. De inhoud van de vignetten varieert op geslacht van het slachtoffer (man/vrouw), alcoholgebruik van het slachtoffer (veel/weinig), relatie met de dader (bekende/onbekende) en informatie over de dader (wel/geen). Elke respondent werd willekeurig in één van de vijf vignetten ingedeeld.

Vervolgens werd hen gevraagd hun mening te geven over de mate van erkenning, empathie, het geloof in een rechtvaardige wereld en alcohol verwachtingen.

Deelnemers ontvingen geen vergoeding voor hun deelname aan het onderzoek. Wel kregen zij de mogelijkheid om vragen te stellen of opmerkingen te maken na het invullen van de vragenlijst. De deelname aan de studie was geheel vrijwillig en de deelnemers hadden op elk moment de mogelijkheid om zich terug te trekken zonder verdere gevolgen.

Materiaal

Vignetten

Er is gebruikgemaakt van vignetten waarin een aanrandingsincident in het uitgaansleven wordt beschreven. In het zogenaamde basis-vignet wordt een incident beschreven dat maximaal aansluit bij het 'ideale slachtoffer' (Christie, 1986); de vier overige vignetten varieerden voor wat betreft het geslacht van de dader, de dader-slachtoffer relatie, en de hoeveelheid alcohol die het slachtoffer ophad. Het basis-vignet gaat als volgt:

“In 2022 zijn er meer meldingen gedaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de politie dan voorgaande jaren (bron: CBS). Hiervan vond een groot deel ook plaats tijdens het uitgaansleven. Dat is een studente, die hieronder haar verhaal doet, ook overkomen. Een week na het voorval doet ze aangifte bij de politie. In de aangifte vermeldt zij het volgende:

“Na een geslaagd verjaardagsfeest, waar we een paar drankjes hebben gedaan, besloten we nog even de stad in te gaan. In de club leerde ik een jongen kennen waar ik ook een tijdje mee heb gedaan. Op een gegeven moment vroeg hij of ik mee ging naar buiten. Ik ging met hem mee en om de hoek hebben we in een steegje even gepraat. Na een tijdje hebben we gezoend. Hier voelde ik me nog wel fijn bij, maar hij probeerde al snel verder te gaan en ging over mijn broek met zijn hand richting mijn kruis. Ik heb zijn hand een paar keer weggeduwd, maar hij bleef doorgaan tot hij met zijn hand bij mijn kruis zat. Toen hij daarna nog steeds niet stopte, gaf ik hem een harde duw en ben ik weggelopen. Ik voelde mijn hart in mijn keel kloppen en deelde wat er gebeurd was met mijn vriendinnen.”

Slachtofferschap

Of de respondent tot de groep slachtoffers of niet-slachtoffers behoort is vastgesteld aan de hand van een meerkeuzevraag: 'ik heb zelf een vorm van grensoverschrijdend gedrag meegemaakt'. Respondenten konden de vraag beantwoorden met ja, nee of wil ik liever niet zeggen.

Erkenning van het slachtoffer

Voor het meten van erkenning is gebruikgemaakt van een zelf geconstrueerde schaal waarin de deelnemers werd gevraagd naar hun mening over het beschreven scenario in de casus. De gebruikte vragen zijn afgeleid van de *Social Acknowledgement Scale* (Versie 31.01.11) (Maercker & Müller, 2004) en van de *Questions Assessing Blame and Responsibility Scale* (Brems & Wagner, 1994).

De *Social Acknowledgement Scale* meet in hoeverre iemand erkenning krijgt als slachtoffer. Er werden zes items geselecteerd en vertaald uit deze schaal. Voorbeelden van deze items zijn: 'Ik vind de reactie op de gebeurtenis overdreven' en 'ik voel mee met het slachtoffer'. Deze schaal is echter niet gevalideerd voor de Nederlandse populatie. Daarnaast werden er drie items geselecteerd en vertaald uit de '*Questions Assessing Blame and Responsibility Scale*' (Brems & Wagner, 1994). Deze items geven weer in hoeverre de respondenten de schuld toekennen aan de dader of juist aan het slachtoffer. Voorbeelden van deze schaal zijn: 'het is de schuld van de dader' en 'het gedrag van het slachtoffer heeft invloed gehad op de acties van de dader'.

Deze vragen zijn samengevoegd tot één schaal, bestaande uit 9 items. Hierbij konden de deelnemers op een 7-punts Likertschaal (1= helemaal mee oneens; 7=helemaal mee eens) aangeven in hoeverre zij het eens waren met de genoemde stelling. Na de analyse van de schaal is één item verwijderd, namelijk: "Ik kan me voorstellen dat het voor mensen onprettig is om hier met het slachtoffer over te praten.". Dit item had een negatieve inter-item correlatie. Na verwijdering van deze vraag heeft de erkenningsschaal in dit onderzoek een goede interne consistentie met Cronbach's alfa van 0.782.

Belief in a Just World

De *Belief in a Just World* vragenlijst brengt de mate waarin men gelooft in een rechtvaardige wereld in kaart. De vragenlijst betreft een naar het Nederlands vertaalde versie van de *Belief in a Just World Scale* (Lodewijkx et al., 2005) en bestaat uit 8 items in totaal. De respondenten konden antwoorden aan de hand van een 7-punt Likertschaal, waarbij 1: “helemaal oneens” en 7: “helemaal eens”. Een voorbeelditem is: "Mijn inspanningen worden opgemerkt en beloond". Na analyse van de schaal is één item verwijderd, wegens een negatieve inter-item correlatie. Het betreft het item: “Het komt door mijzelf wanneer het tegenzit”. Na verwijdering van dit item is de interne consistentie van de vragenlijst in het huidige onderzoek voldoende (Cronbach's $\alpha = .717$).

Analyse

Alle statistische analyses zijn uitgevoerd met behulp van het programma SPSS (versie 28.0.0.0, 190). De afhankelijke variabele is de mate van erkenning die gegeven wordt door de waarnemer. Doormiddel van een ongepaarde t-test wordt vastgesteld of er een verschil bestaat in de mate van erkenning die gegeven wordt door respondenten die zelf slachtoffer zijn geweest en respondenten die niet te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vervolgens wordt door middel van een moderatie-analyse vastgesteld of het al dan niet slachtoffer zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag de relatie tussen *Belief in a Just World* en erkenning modereert.

Resultaten

Onderzoeksgroepen

Voor het huidige onderzoek wordt gebruikgemaakt van de gehele onderzoeksgroep (n=111). In deze onderzoeksgroep identificeerden zich 28 participanten als man (25,2 %) en 82 zich als vrouw (73,9 %), één van de participanten gaf aan deze vraag niet te willen beantwoorden.

Aan de hand van de vraag of de participant zelf een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft meegemaakt is de onderzoeksgroep opgedeeld in twee groepen, slachtoffers (n=60) en niet-slachtoffers (n=50). De participanten die aangaven deze vraag liever niet te beantwoorden zijn buiten beschouwing gelaten (n=1).

Op basis van de bijbehorende histogrammen en de berekening van skewness kan de verdeling van *Belief in a Just World* (-.036) beschouwd worden als normaal. Echter toont het histogram met betrekking tot erkenning een links scheve verdeling aan, de skewness van erkenning bedraagt (-1.241) wat de links scheve verdeling bevestigt.

Tabel 1 Gemiddelden (SD) voor erkenning en *Belief in a Just World*

	Slachtoffers (n=60)	Niet-slachtoffers (n=50)
Gemiddelde erkenning (SD)	6.12 (.74)	5.64 (.75)
Gemiddelde Belief in a Just World (SD)	4.65 (.81)	5.07 (.70)

Door middel van een ongepaarde t-test is vastgesteld of er een statistisch significant verschil bestaat in de mate van erkenning die gegeven wordt en het geloof in een rechtvaardige wereld tussen de groep wel- en niet-slachtoffers. Het verschil in de mate van erkenning die gegeven wordt door slachtoffers ($M = 6.12$; $SD = .74$) en niet-slachtoffers ($M = 5.64$; $SD = .75$) was significant ($t(108) = 3.38$; $p = < .001$). De gemiddelde mate van erkenning die gegeven wordt door de groep slachtoffers betreft 6.12. De gemiddelde mate van erkenning die gegeven wordt door de groep niet-slachtoffers is 5.64. De resultaten laten zien dat participanten die zich identificeren als slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag, een hogere mate van erkenning toekennen aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan participanten die zich niet identificeren als slachtoffer. De mate van *Belief in a Just World* bij slachtoffers ($M = 4.65$; $SD = .81$) en niet-slachtoffers ($M = 5.07$; $SD = .70$) verschilt significant

van elkaar ($t(108) = -2.89; p = .005$). Het gemiddelde betreft *Belief in a Just World* is 4.65 in de groep slachtoffers. Het gemiddelde in de groep niet-slachtoffers betreft 5.07. De resultaten indiceren dat de groep niet-slachtoffers meer geloven in een rechtvaardige wereld dan slachtoffers.

Hypothese 1: Er bestaat geen duidelijk verband tussen Belief in a Just World en erkenning in de groep slachtoffers.

Om te toetsen of er al dan niet sprake is van een verband tussen *Belief in a Just World* en erkenning is er gekeken naar de correlatie tussen *Belief in a Just World* en erkenning in de groep slachtoffers. Hiervoor is gebruik gemaakt van de Spearman's Rho correlatiecoëfficiënt. De resultaten indiceren dat er een zwakke negatieve en statistisch niet significante correlatie is tussen erkenning en *Belief in a Just World* ($r(60) = -.126, p = .337$) in de groep slachtoffers. Concluderend, er is geen verband tussen het geloof in een rechtvaardige wereld en de mate van erkenning die gegeven wordt. Ofwel wanneer de mate van geloof in een rechtvaardige wereld toe- of afneemt, heeft dit geen invloed op de hoeveelheid erkenning die gegeven wordt.

Hypothese 2: Er bestaat een negatief verband tussen Belief in a Just World en erkenning in de groep niet-slachtoffers.

Om vast te stellen of er sprake is van een negatief verband tussen *Belief in a Just World* en erkenning is er gekeken naar de correlatie tussen *Belief in a Just World* en erkenning in de groep niet-slachtoffers. Hierbij is gebruik gemaakt van de Spearman's Rho in verband met de links scheve verdeling. Tegengesteld aan de verwachting wordt een positieve gemiddeld sterke en statistisch significante correlatie gevonden ($r(50) = .467, p < .001$). Deze resultaten indiceren dat wanneer het geloof in een rechtvaardige wereld toeneemt bij de groep niet-slachtoffers er een hogere mate van erkenning wordt toegekend aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Hypothese 3: Het slachtofferschap van de waarnemer modereert de relatie tussen Belief in a Just World en de mate van erkenning die er gegeven wordt.

Om vast te stellen of er sprake is van een interactie-effect, is er gebruikgemaakt van een moderatie-analyse middels lineaire regressie. Hierin is de variabele *Belief in a Just World*

opgenomen als onafhankelijke variabele en slachtofferschap als moderator om vervolgens erkenning te voorspellen. Het gehele model was significant ($F(3,106) = 7.215, p = < .001, R^2 = .170$). Ook het interactie-effect was significant ($b = .268, t(106) = 2.862, p = .005$). Het interactie-effect indiceert dat het verband tussen het geloof in een rechtvaardige wereld en de mate van erkenning afhankelijk is van het slachtofferschap van de respondent. De positieve coëfficiënt suggereert dat *Belief in a Just World* van grotere invloed is op de mate van erkenning die gegeven wordt door slachtoffers dan niet-slachtoffers. Naarmate het geloof in een rechtvaardige wereld groter is, wordt er meer erkenning gegeven aan de slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek is het in kaart brengen van de samenhang tussen het slachtofferschap van respondenten en de mate van erkenning die gegeven wordt aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Door in kaart te brengen welke variabelen van invloed zijn op de prevalentie van secundaire victimisatie, kan het voorkomen van dit fenomeen geminimaliseerd worden en kunnen slachtoffers beter geholpen worden. Bovendien levert deze kennis een positieve bijdrage aan het verwerkingsproces van de primaire victimisatie en vermindert dit de fysieke en mentale gevolgen die secundaire victimisatie teweegbrengt. Dit draagt bij aan het algehele welzijn van de mens. Om vast te stellen of het slachtofferschap van de respondent van invloed is op de mate van gegeven erkenning zijn drie hypothesen opgesteld: 'er bestaat geen duidelijk verband tussen *Belief in a Just World* en de mate van erkenning die wordt gegeven door de waarnemers in de groep slachtoffers', 'er bestaat een negatief verband tussen *Belief in a Just World* en erkenning in de groep niet-slachtoffers' en 'het slachtofferschap van de waarnemer modereert de relatie tussen *Belief in a Just World* en de mate van erkenning die gegeven wordt'. Ook is er gekeken naar het verschil in mate van het geloof in een rechtvaardige wereld en de mate van erkenning die gegeven wordt tussen de groep slachtoffers en niet-slachtoffers. Het huidige onderzoek is gedaan aan de hand van een onder studenten geworven onderzoeksgroep met een leeftijd van 18 tot 28 jaar.

Voorafgaand aan het toetsen van de hypothesen is gekeken naar de verschillen in de mate van erkenning en het geloof in een rechtvaardige wereld tussen de groep slachtoffers en niet-slachtoffers. De resultaten laten zien dat de gemiddelde hoeveelheid erkenning die gegeven wordt hoger is in de groep slachtoffers. Tegengesteld aan het voorgaande resultaat is de mate waarin geloofd wordt in een rechtvaardige wereld, het hoogst in de groep niet-slachtoffers. Deze resultaten zijn in lijn met voorgaand onderzoek. Vervolgens zijn de hypothesen getoetst, de eerste twee hypothesen zijn gebaseerd op de *Belief in a Just World* theorie van Lerner (1980), die stelt dat mensen de wereld als een rechtvaardige plek beschouwen. Doordat niet-slachtoffers geloven dat hen niet een soortgelijke gebeurtenis zal overkomen, houden zij het slachtoffer verantwoordelijk voor het onrecht wat diegene is aangedaan (Correia en Vala, 2003). Om deze reden wordt verwacht dat er geen duidelijk verband gevonden zal worden tussen het geloof in een rechtvaardige wereld en de mate van erkenning die gegeven wordt in de groep niet-slachtoffers. Uit regressieanalyse blijkt dat hypothese 1 middels een zwak negatieve correlatie ondersteund wordt en in lijn is met voorgaand onderzoek. Hypothese 2 daarentegen niet. Er werd verondersteld dat er een negatief verband zou bestaan tussen *Belief in a Just World* en de mate van erkenning die niet-slachtoffers toekennen aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Gezien de voormalige slachtoffers onrecht is aangedaan werd verwacht dat binnen de groep niet-slachtoffers het geloof in een rechtvaardige wereld groter zou zijn en daarmee de mate van toegeschreven erkenning aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag lager. Tegengesteld aan de verwachtingen, indiceren de resultaten een matig positief verband tussen *Belief in a Just World* en de mate van gegeven erkenning. Dit impliceert dat wanneer de mate van geloof in een rechtvaardige wereld hoger is in de groep niet-slachtoffers, meer erkenning toegekend wordt aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hypothese 3 komt voort uit eerder onderzoek van Correia & Vala (2003). Het onderzoek toont aan dat wegens het geloof in een rechtvaardige wereld de verklaring van seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt gezocht in het gedrag van het slachtoffer. Dit kan leiden tot een negatieve evaluatie van het slachtoffer en daarmee een gebrek aan erkenning voor de positie en ervaring van het slachtoffer. Hierbij wordt verondersteld dat er

een verschil bestaat tussen de groep wel- en niet-slachtoffers. De moderatie-analyse toont een statistisch significant interactie-effect aan. Dit houdt in dat het verband tussen het geloof in een rechtvaardige wereld en de mate van gegeven erkenning afhankelijk is van het slachtofferschap van de respondent. Echter is het resultaat niet in lijn met de hypothese. Er is wel sprake van een moderatie, maar de mate van erkenning in de groep niet-slachtoffers neemt toe wanneer de mate van geloof in een rechtvaardige wereld hoger is.

Een mogelijke verklaring hiervoor is dat doordat men sterker geloofd in een rechtvaardige wereld, men het onrecht gevoelsmatig wil minimaliseren. Men kan meer erkenning geven aan slachtoffers om te compenseren voor het onrecht dat hun aangedaan is. Men zoekt dan de verklaring niet in het gedrag van het slachtoffer zoals Correia & Vala (2003) stellen. Toekomstig onderzoek zal deze mogelijkheid verder kunnen belichten

Limitaties

Een limitatie van het huidige onderzoek is dat de data links scheef verdeeld is met betrekking tot de afhankelijke variabele erkenning. Een links scheve data is van invloed op de interpretatie van de resultaten. Het kan invloed hebben op de representatie van de onderzoeksgroep en daarmee de generaliseerbaarheid van de resultaten. De links scheef verdeelde data is voornamelijk van invloed op de interpretaties van de correlaties, het beïnvloedt de sterkte van de correlaties. Het is noodzaak de resultaten met voorzichtigheid te interpreteren, niet enkel de focus te leggen op correlatiecoëfficiënt, en de p-waarde in acht nemen.

Daarnaast is gebruikgemaakt van een zelf geconstrueerde schaal om de mate van erkenning te meten. Echter is niet met zekerheid te zeggen dat deze schaal erkenning even goed in kaart brengt als een gevalideerde schaal, mede omdat erkenning een ruim begrip is. Dit kan de betrouwbaarheid van de resultaten met betrekking tot erkenning beïnvloeden.

Een andere limitatie is dat er gebruikgemaakt is van een vignetstudie. Mogelijk zijn de verschillende vignetten waarin de respondenten willekeurig zijn ingedeeld van invloed op hoe naderhand de vragenlijsten zijn ingevuld. Hoewel het huidige onderzoek de verschillen tussen de gemanipuleerde vignetten en het basis-vignet niet getoetst heeft, hebben de participanten wel

diverse vignetten gelezen waarin verschillende variabelen werden gemanipuleerd. Echter is er hierdoor ook sprake van variatie wat de generaliseerbaarheid van de resultaten bevordert. Daarnaast kunnen persoonskenmerken van invloed zijn op de beoordeling van een vignet wanneer er sprake is van een kleine onderzoeksgroep (Veenma et al., 2004). Wegens het in acht nemen van de anonimiteit van de respondenten zijn de persoonskenmerken niet gevraagd. Hier kan dus niet voor gecontroleerd worden en er kan niks gezegd worden over de eventuele invloed van persoonskenmerken op de resultaten. Gewenst is dat dan gebruik wordt gemaakt van een onderzoeksgroep waarbij er sprake is van een grote spreiding betreffende persoonskenmerken. Echter is in het huidige onderzoek gebruikgemaakt van inclusiecriteria waar de respondenten aan moeten voldoen wanneer ze willen deelnemen aan het onderzoek. De inclusiecriteria betreffen het hebben van een leeftijd tussen de 18 en 28 jaar en de respondenten moesten bekwaam zijn van de Nederlandse taal. Door een eis te stellen aan de taal beperkt dit allochtonen die niet Nederlands vaardig zijn, om deel te nemen aan het onderzoek. Daarnaast wordt een oordeel gevraagd op basis van beperkte informatie in een hypothetische situatie, waardoor respondenten rationeler reageren op een situatie dan dat ze in het alledaagse leven zouden doen, wat kan afdoen aan de betrouwbaarheid (Veenma et al., 2004).

Vervolgonderzoek

Gegeven het feit dat bij een vignetstudie persoonskenmerken van invloed zijn op de beoordeling van de hypothetische situatie, is het wenselijk gebruik te maken van een gevarieerde en grotere steekproef. Wanneer dit van toepassing is zijn persoonskenmerken minder van invloed, wat de generaliseerbaarheid ten goede komt. Daarnaast levert een grotere en meer gevarieerde steekproef een bijdrage aan het verhogen van de externe validiteit waardoor de resultaten meer representatief zijn.

Daarnaast zou een verdiepend onderzoek naar de factoren die het verband tussen het geloof in een rechtvaardige wereld en erkenning in de groep niet-slachtoffers beïnvloeden nieuwe perspectieven kunnen opleveren. Deze bevinding wijkt af van de eerder gevonden literatuur. Meer informatie over wat het positieve verband mogelijk maakt, kan meer erkenning voor de slachtoffers creëren, wat secundaire victimisatie vermindert. Dit zal zorgen voor een

verbetering van de mentale en fysieke gezondheid van de slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag en zo een positieve bijdrage leveren aan de algehele gezondheid van de Nederlandse bevolking. Daarnaast is onderzoek naar factoren die mogelijk bijdragen aan een verhoogde mate van geloof in een rechtvaardige wereld een noodzakelijke verdieping ter aanvulling op dit onderzoek. De resultaten indiceren namelijk dat een hogere mate van geloof in een rechtvaardige wereld de mate van gegeven erkenning vergroot.

Of iemand slachtoffer is of niet kan niet beïnvloed worden. Daarom is gekozen de groep niet-slachtoffers te onderzoeken, omdat in deze groep een mindere mate van erkenning wordt gegeven ten opzichte van de groep slachtoffers. Als het geloof in een rechtvaardige onder de niet-slachtoffers verhoogd wordt, stijgt de mate van gegeven erkenning alsmede. Dit heeft het grootste effect tot gevolg, en daarmee zal de meeste verandering optreden en daarmee ook de mate van erkenning die gegeven wordt, zal de meeste verandering plaatsvinden en het effect het grootst zijn.

Tot slot zou verdiepend onderzoek naar de prevalentie van seksueel grensoverschrijdend gedrag een bijdrage leveren aan het beperken van de gevolgen van primaire victimisatie. Dit onderzoek toont aan dat een schokkende hoeveelheid, 60 van de 110 respondenten zich identificeert als slachtoffer.

Conclusie

Slachtofferschap van de waarnemer is een modererende variabele wanneer het gaat om de relatie tussen *Belief in a Just World* en gegeven erkenning. Bij niet-slachtoffers bestaat een positief verband tussen geloof in een rechtvaardige wereld en de mate van erkenning die gegeven wordt. De mate van geloof in een rechtvaardige wereld kan bijdragen aan een verhoogde mate van erkenning en zo invloed uitoefenen op de negatieve gevolgen die secundaire victimisatie teweegbrengt.

Referenties

- Akkermans, A.J., & van Wees, K.A.P.C. (2007). Het letselschadeproces in therapeutisch perspectief. *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade*, 4, 103-118.
- Correia, I., & Vala, J. (2003). When will a victim be secondarily victimized? The effect of observer's belief in a just world, victim's innocence, and persistence of suffering. *Social Justice Research*, 16, 379–400.
- Cijfers over seksueel grensoverschrijdend gedrag | Nederlands Jeugdinstituut*. (2023, 17 januari). <https://www.nji.nl/cijfers/seksueel-overschrijdend-gedrag#:~:text=In%202022%20werd%2013%20procent,ging%20het%20om%2011%20procent>.
- De Haas, S. (2012). Seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 36, 136-145.
- Depraetere, J., Fieuw, A., De Buck, K., De Moor, S., Pauwels, L., Favril, L., Vander Beken, T., & Vandeviver, C. (2020). Slachtofferschap van geweldsdelicten onder universiteitsstudenten: De opstart van een cohorteonderzoek. *Panopticon*, 41(1), 107-115.
- Elbers, N., & Becx, I. (2020). Secundaire victimisatie als probleem: Herstelrecht als oplossing? Een onderzoek naar de reikwijdte van secundaire victimisatie en herstelrecht in het straf-, civiel-en bestuursrecht in Nederland.
- Festinger, L. (1957). A Theory of Cognitive Dissonance. In *Stanford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1515/9781503620766>
- Iton. (2018, 14 november). *Stress en controle*. Stichting ITON. <https://stichtingiton.nl/stress-en-controle/>
- Johnson, D. R., Lubin, H., Rosenheck, R., Fontana, A., Southwick, S., & Chamey, D. (1997). The impact of the homecoming reception on the development of posttraumatic stress disorder: The West Haven Homecoming Stress Scale (WHHSS). *Journal of Traumatic Stress*, 10.2S9-277.

Lerner, M. J. (1980). *The belief in a just world: A fundamental delusion*. New York: Plenum Press.

Maercker, A., & Müller, J. (2004). Social acknowledgment as a victim or survivor: A scale to measure a recovery factor of PTSD. *Journal of Traumatic Stress*, 17(4), 345–351.

<https://doi-org.proxyub.rug.nl/10.1023/B:JOTS.0000038484.15488.3d>

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4),

370– 396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>

Veenma, K., Batenburg, R., & Breedveld, E. (2004). *De Vignetmethode. Een praktische handreiking bij beleidsonderzoek*. Tilburg: IVA.

Wijers, M., & Boer, M. d. (2010). *Een keer is genoeg: verkennend onderzoek naar secundaire victimisatie van slachtoffers als getuigen in het strafproces*. Utrecht: WODC

